

Rapport 2007:25

Arkeologisk slutundersökning

# En stenpackning invid en fägata Näsby Säteri

Invid RAÄ 78  
Rystad socken  
Linköpings kommun  
Östergötlands län

Anna Börjesson  
Viktoria Björkhager



# En stenpackning invid en fägata

## Näsby Säteri

### Innehåll

Sammanfattning . . . . .	2
Inledning . . . . .	4
Områdesbeskrivning . . . . .	4
Förundersökningen . . . . .	5
Syfte . . . . .	5
Metod och dokumentation . . . . .	5
Resultat och tolkning . . . . .	5
Referenser . . . . .	7
Tekniska uppgifter . . . . .	10

Ö S T E R G Ö T L A N D S   L Ä N S M U S E U M  
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

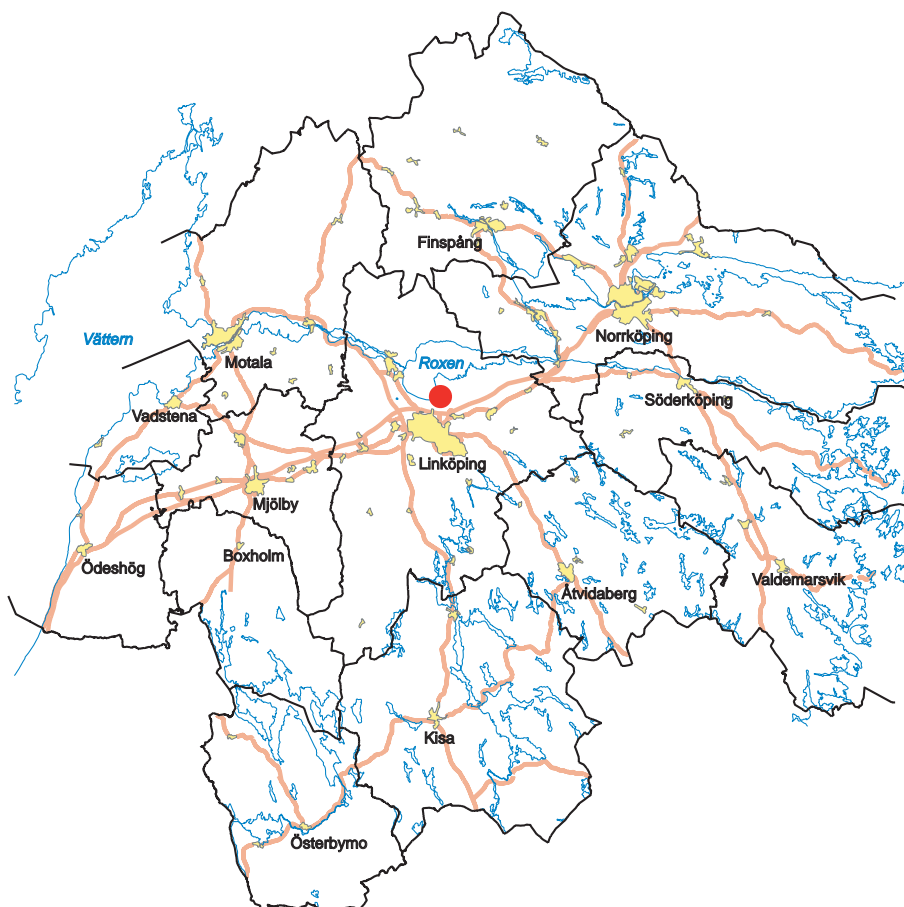
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70  
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

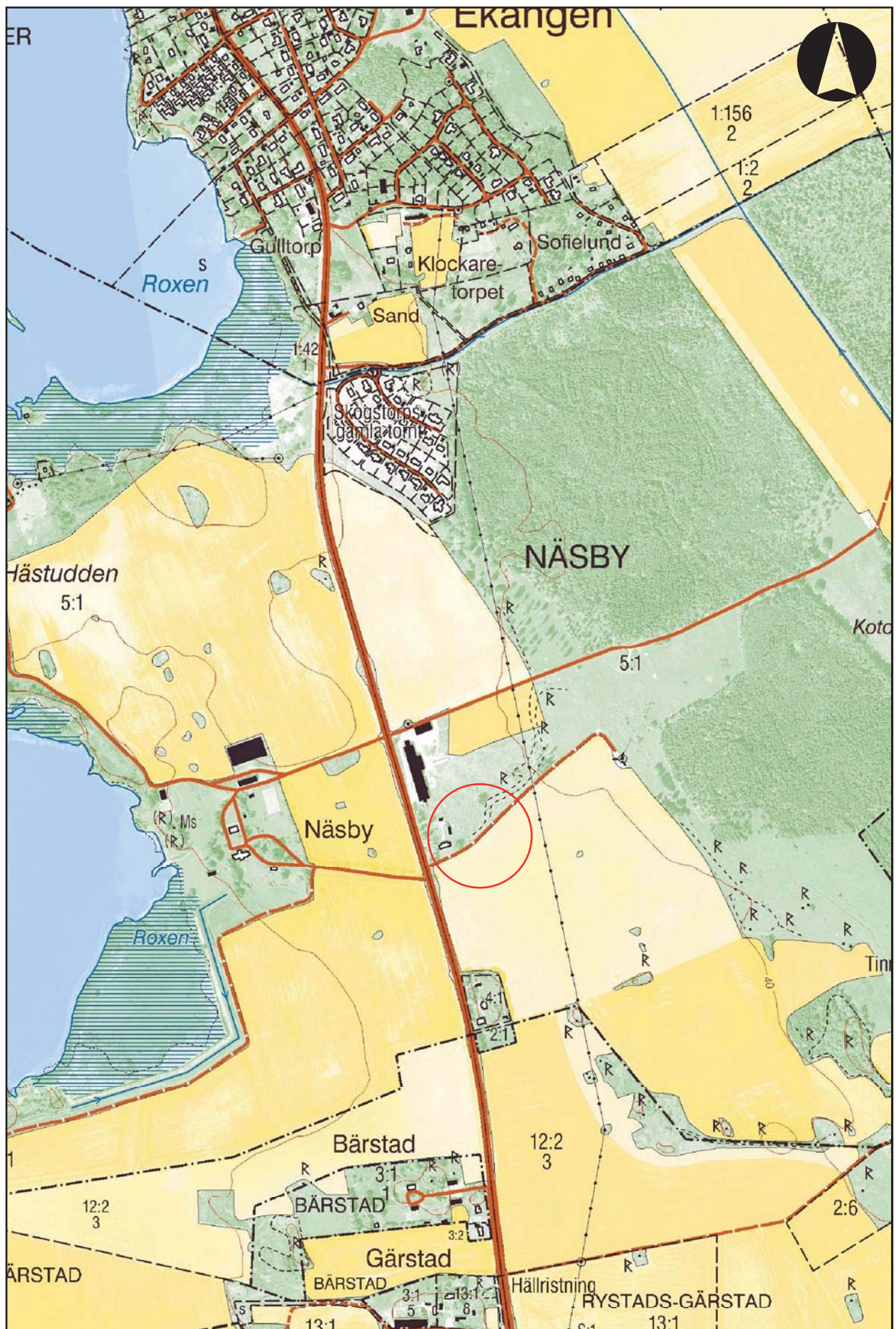
## Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk slutundersökning 19-20 juni 2000 inom fastigheten Näsby Säteri, Rystad socken, Linköpings kommun, inför planerna att anlägga en serviceväg fram till ett vindkraftverk. Slutundersökningen omfattade en ca 95 m<sup>2</sup> stor stenpackning. Stenpackningen påträffades vid förundersökning inför uppförandet av ett vindkraftverk och tolkas som en trolig vägbeläggning tillhörande en intilliggande fägata (RAÄ 78). Stenpackningens ålder är osäker, men bedöms att vara förhistorisk.

Anna Börjesson  
antikvarie

Viktoria Björkhager  
antikvarie





Figur 2. Utdrag ur Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

## Inledning

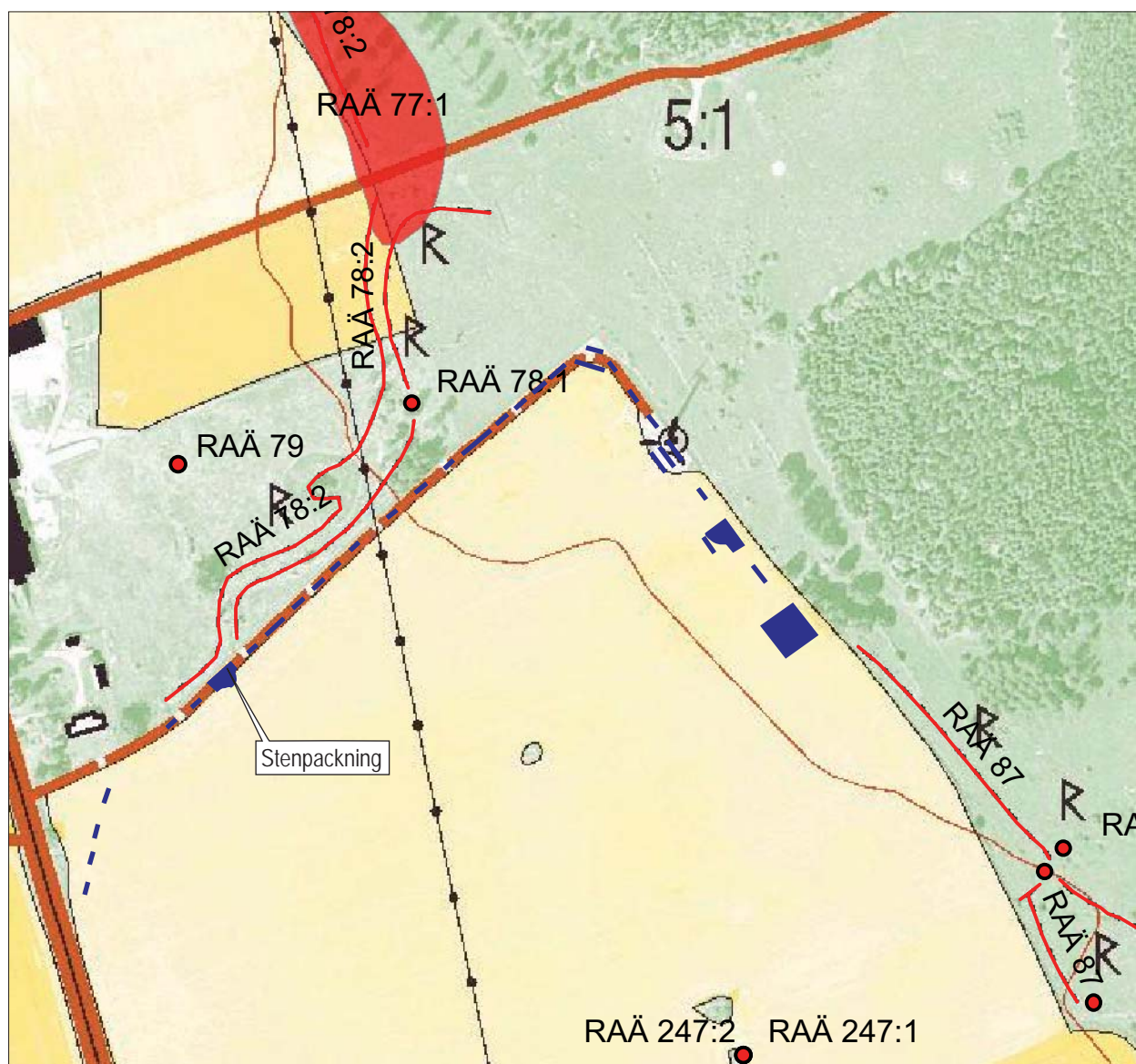
Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk slutundersökning, den 19-20 juni 2000, inom ovan rubricerad fastighet inför planerna att anlägga en serviceväg fram till ett vindkraftverk. Platsen för vindkraftverket kunde fastställas redan efter förundersökningen men i ett av sökschakten för servicevägen påträffades en stenpackning, som nu var föremål för slutundersökning.

Slutundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var fastighetsägare Anders Lagerfelt, Näsby säteri, som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för slutundersökningen var Viktoria Björkhager. Vid fältarbetet deltog även Lasse Norr och Annicka Clarmo. Ansvarig för rapportarbetet är Anna Börjesson

## Områdesbeskrivning

Det aktuella området ligger i åkermark i en mycket fornlämningsrik trakt. Topografiskt består området av en sydvästsluttning i nära anslutning till sjön Roxen. Området är rikt på registrerade fornlämningar, främst gravar och gravfält från bronsålder och äldre järnålder. I den intilliggande betesmarken ligger flera registrerade fornlämningar i form av ett röjningsröseområde med kortare stensträngar (RAÄ 77), en stensamling/röjningsröse (RAÄ 79) och ytterligare ett stensträngssystem samt kvadratiska inhägnader (RAÄ 87). Närmast undersökningsområdet ligger RAÄ 78 som utgörs av två parallella stensträngar som mynnar ut i åkermarken vid platsen för den aktuella stenpackningen.

Flera större och mindre arkeologiska undersökningar har företagits i närliggande område, bla har ett stort



Figur 3. Karta med registrerade fornlämningar i närområdet och sökschakten för vägen och 10x10m rutorna inlagda på denna.

gravfält från äldre järnålder undersökts i Mörtlösa (RAÄ 23 och 24). Flera utredningar och förundersökningar har under de senaste åren företagits i Ekängen med anledning av planerad villabebyggelse.

## Förundersökningen

Slutundersökningen föregicks av en förundersökning som utfördes av Östergötlands länsmuseum i maj 2000. Förundersökningen utfördes inför planerna att uppföra ett vindkraftverk med tillhörande serviceväg på Näsby säteris ägor.

Vid platsen för fundamentet till vindkraftverket påträffades boplatsslämningar från äldre bronsålder. (Börjesson A, Ohlsén M, 2007) För att undvika den fasta fornlämningen flyttades platsen för fundamentet ca 40 m åt nordväst där sökschakten inte visade på några lagskyddade fornlämningar.

Längs sträckan för transportvägen öppnades schakt var tionde meter. Endast ett schakt i den sydvästra delen uppvisade lagskyddade fornlämningar. I schakt 28 framkom en ca 10x3 m stor stenpackning (A14) bestående av tätt lagda naturstenar och skärviga stenar med en storlek av 0,05-0,15 m. Dess totala begränsning kunde inte rensas fram eftersom en stor del av den fortsatte in i en intilliggande beteshage samt ut i åkermarken.

## Syfte

Syftet med slutundersökningen var att på ett vetenskapligt sätt avgränsa, karakterisera, datera och dokumentera stenpackningen (A14) som påträffades vid förundersökningen. Inför slutundersökningen fanns följande frågeställningar:

- Vad har stenpackningen haft för funktion?
- Finns det något samband med de intilliggande stensträngarna?
- Vad har packningen för datering?

## Metod och dokumentation

Slutundersökningen omfattade framtagande, undersökning och dokumentation av stenpackningen i servicevägens bredd och längdriktning. Efter avbaning och rensning dokumenterades stenpackningen i plan. En profil lades utmed den nordvästra långsidan och en profilritning upprättades. Därefter togs stenpackningen bort med maskin under antikvarisk kontroll.

## Resultat och tolkning

Efter avbaning och upprensning av stenpackningen uppgick dess storlek till ca 95 m<sup>2</sup>. I nordöst fanns en lite mindre stenpackning som vid rensning tycktes



Figur 4. Foto av stenpackningen, foto ÖLM



*Figur 5. Foto på RAÄ 78, 2 parallella stensträngar närmast stenpackningen A14. Fotograferad mars 2007. Foto ÖLM.*



*Figur 6. Servicevägen idag med Roxen i bakgrunden, fotograferad mars 2007. Foto ÖLM.*



avskild från den stora packningen men vid profilgrävning framkom att båda anläggningarna hörde samman.

Stenpackningen kunde inte begränsas mot norr men däremot hade den en något rundad form i sydost och en mer oregelbunden form i sydväst men med en markant avslutning mot omgivande mark. Inga daterande fynd påträffades vid rensning eller borttagandet. Packningen bestod av två lager med tätt packade 0,05-0,15 m stora naturstenar och enstaka skärvstenar. Under stenarna fanns ett 0,2-0,3 m tjockt kompakt lager med lera innehållande enstaka stenar med en storlek av 0,03-0,08 m. Under detta framkom den orörda leran. Något kol påträffades ej, vilket medförde att anläggningen ej kunde dateras.

Stenpackningen låg i mynningen, endast några meter från, två parallella stensträngar tillhörande RAÄ 78. Kontexten mellan packningen och fägatan var avskuren av ett ca 1,5 m brett och ca 0,8 m djupt sentida dike. Detta gör det svårt att utan en vidare undersökning få en uppfattning om packningen hör samman med stensträngarna eller om den kanske tillhör en helt annan tidsperiod.

Om packningen hör till den järnåldersmiljö som enligt de synliga fornlämningarna verkar dominera närområdet så skulle den kunna utgöra en variant av vägbeläggning i fägatan. Stenpackningens bredd ligger på ca 21 m och den östra av fägatans strängar mynnar ut i den (vid ca 14 m på planritning, fig 7). Den västra stensträngen går att följa i betesmarken och den fortsätter i västlig riktning parallellt med dikeskanten ytterligare ett tiotal meter. Om dessa båda anläggningar är samtida betyder det att fägatan kan ha haft en stenlagd yta. Anledningen kan ha varit att man behövde en fast och slät yta oberoende av rådan-  
vader såsom under blöta höstar och vårar.

Vid studie av en historisk karta över Näsby säteris ägor från 1801 framträder intressanta detaljer för det aktuella ärendet (Lantmäteriet akt 55). På kartan framgår tydligt att den fägata som ansluter till undersökningsytan i norr har funnits i människornas medvetande eftersom man använt den som transportväg. Den på kartan markerade vägen leder från gården över åkermarken och ut till betesmarken i nordost.

Stenpackningen kan i detta sammanhang tillskrivas både tiden för stensträngens ursprungliga bruknings-  
tid, d v s äldre järnålder men den kan lika gärna ha tillkommit under historisk tid då den troligen använts för att föra djuren till och från betesmarkerna öster om säteriet. Eftersom inga daterade fynd påträffades är och förblir dateringen av packningen osäker.

## Referenser

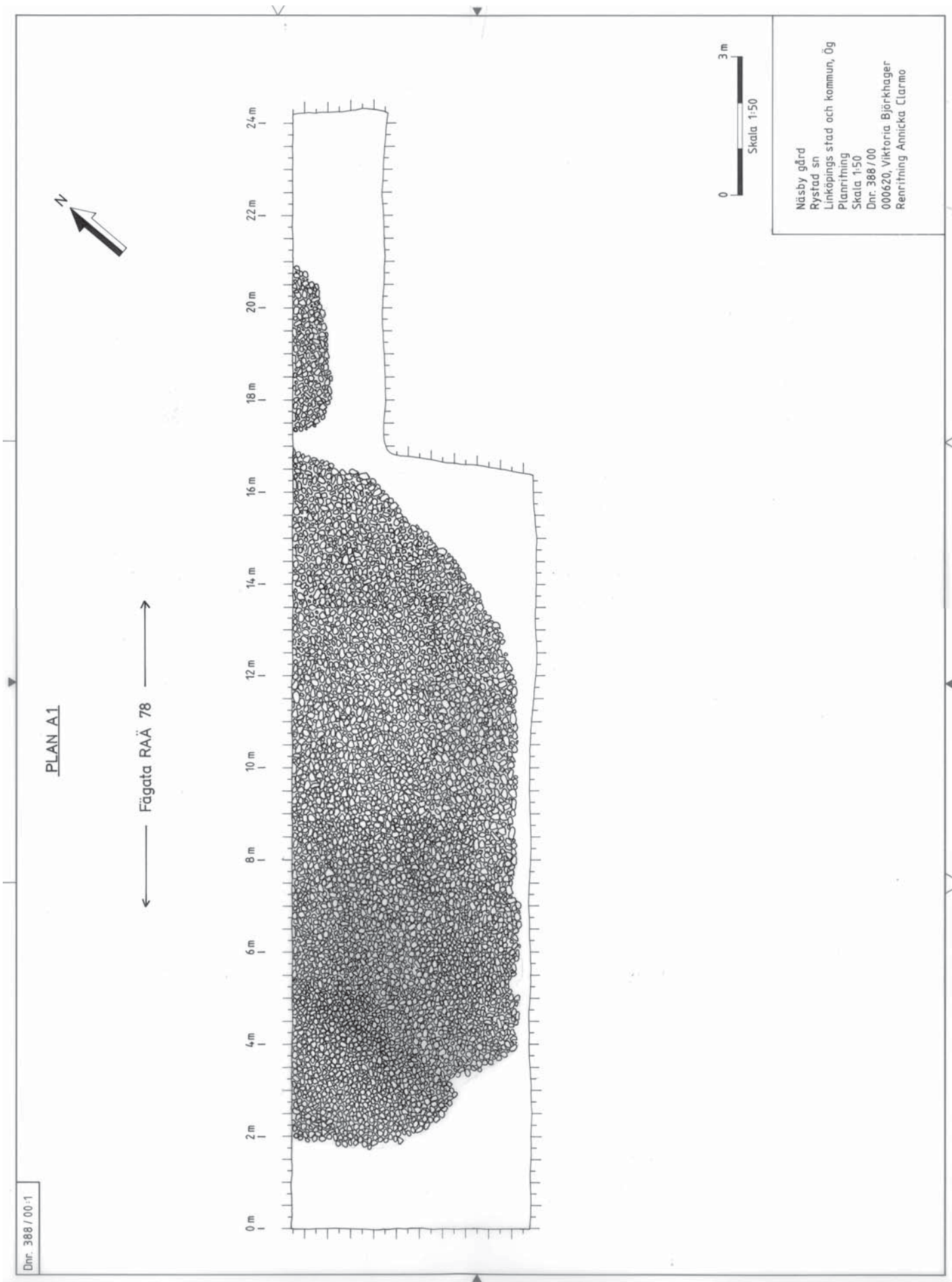
Börjesson A och Ohlsén M. 2007. *Boplats från äldre bronsålder vid Näsby Säteri*. Arkeologisk förundersökning. Östergötland, Linköpings kn, Rystad sn. ÖLM, Rapport 2007:24.

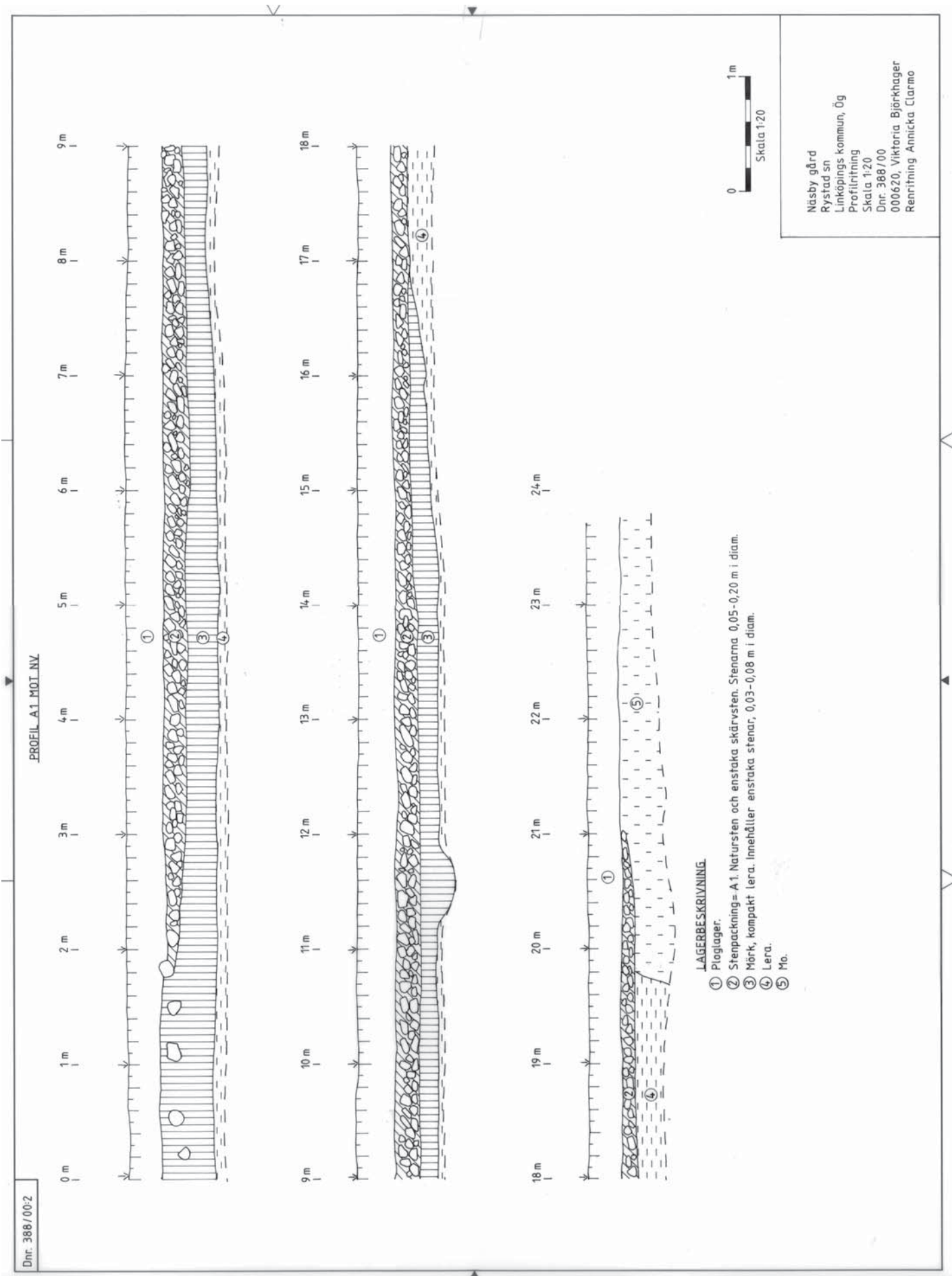
Nilsson C. 1980. *Gravfält, äldre järnålder och boplatsrester, stenålder, fornlämning 132, Mörtlösa Västergård, S:t Lars socken, Linköpings stad, Östergötland*. Rapport. Arkeologisk undersökning. Riksantikvarieämbetet. Undersökningsverksamheten 1980:4. Stockholm.

Ohlsén M. 2001. *Sellerivägen/Ekängen*. Arkeologisk förundersökning. Östergötland, Linköpings kn, Rystad sn. ÖLM, Rapport 2001:11. Linköping.

Ohlsén M. 2005. *Gång- och cykelväg till Ekängen*. Arkeologisk utredning etapp 2 och förundersökning. Östergötland, Linköpings kn, Rystad sn. ÖLM Rapport 2005:31. Linköping.

Topografiska arkivet, Östergötlands länsmuseum. Avseende Rystad sn och där relevanta fastigheter.





Figur 8. Profilritning stenpackningen.

## Tekniska uppgifter

Fastighet	Näsby Säteri
Stad	Linköping
Kommun	Linköping
Socken	Rystad
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Intill RAÄ 77, 78, 79 och 87
Ekonomiskt kartblad	085 68 (8F 6i Rystad)
Koordinater	X 6481050, Y 1490670
Höjdsystem	Sweref 99
Typ av undersökning	Arkeologisk slutundersökning
Länsstyrelsens beslut	220-6557-00
ÖLM dnr	388/00
Kontonr	6478
Uppdragsgivare	Anders Lagerfelt
Kostnadsansvarig	Anders Lagerfelt
Fältarbetsledare	Viktoria Björkhager
Övrig personal	Lasse Norr, Annicka Clarmo
Fältarbetstid	2000-06-19--20
Total projekttid	43 tim
Totalt undersökt yta	95 m <sup>2</sup>
Fynd	Nej
Foto	2001S13:1-7
Analys	Nej
Grafik	Johan Levin
Renritning	Annicka Clarmo
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial  
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket dnr 507-99-499  
Rapport 2007:25 © Östergötlands länsmuseum





Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk slutundersökning 19-20 juni 2000 inom fastigheten Näsby Säteri, Rystad socken, Linköpings kommun, inför planerna att anlägga en serviceväg fram till ett vindkraftverk. Slutundersökningen omfattade en ca 95 m<sup>2</sup> stor stenpackning. Stenpackningen påträffades vid förundersökning inför uppförandet av ett vindkraftverk och tolkas som en trolig vägbeläggning tillhörande en intilliggande fägata (RAÄ 78). Stenpackningens ålder är osäker, men den bedöms vara förhistorisk.